

Økumenisk reformasjonsmarkering i Lund

Av Sven Gjessing Oppegaard

Det er en kjølig og regntung mandag morgen 31. oktober 2016. Vi er i Lund i Sverige og rusler omkring på domkirkeområdet i påvente av at det hele skal starte. Og «det hele», ja det er årets markering av reformasjonen. Rundt hele domkirkeområdet står solide sperringer som forhindrer allmenheten fra å komme nær kirken. Politi mangler så visst ikke. Og vi som rusler omkring, etter å ha dokumentert vår identitet som gjester, kan bevege oss tett på den ærverdige katedralen utvendig, og vil etter hvert befinne oss på avgrensede områder inne i helligdommen. Det som skal skje i kirken, betegnes som «Felles katolsk-luthersk minnemarkering av reformasjonen.» Og begivenheten er gitt en overskrift som etter flere års teologisk og liturgisk forberedelse lyder slik: «Fra konflikt til fellesskap – Sammen i håp.»

En reformasjonsmarkering større enn noen gang

Markeringen av reformasjonen som finner sted i Lund i år er den største og mest innholdsrike reformasjonsmarkeringen som noen gang har funnet sted. Men hvis så er tilfelle, hvorfor omtales den da som en «markering» og ikke som en «fest»? Svaret henger sammen med en annen kvalifikasjon som også er med på å sette denne begivenheten i et særskilt perspektiv: Denne markeringen er økumenisk, gjennomført i katolsk-luthersk fellesskap. Svenska kyrkan hadde vertsansvaret. Men samarbeidet var tett med Den katolske kirke ledet av pave Frans og kardinal Kurt Koch, leder av Det pavelige råd for fremme av enhet, og med Det lutherske verdensforbund ledet av dets president, biskop Munib Younan og generalsekretær Martin Junge.

Dermed befant markeringen seg i det store perspektivet – historisk og globalt. Og i den sammenheng kunne det ikke bare være plass for festligheter. Det måtte også være plass for å minnes de mellomliggende århundrene med uro, vold og smerte.

Søndag 30. oktober 2016

Men før vi går nærmere inn på det, la oss tre et døgn tilbake. Sperringene var allerede på plass, og en god del vakter. Men sperringene hadde åpninger for alle som ønsket seg til søndagens høymesse. Også den gudstjenesten hadde fått en overskrift: «Förlåtelse utan gräns». Og den ble gjennomført etter sedvanlig liturgi inntil en overraskelse skjedde: Etter takkebønnen for nattverden kom en prosesjon av 15-20 opp midtgangen, hovedsakelig unge mennesker i hvite kordrakter, med prosesjonskors og røkelse. De gikk frem til koret hvor en bønn ble fremført i fellesskap med domkirkemenigheten. De var representanter for St. Thomas katolske kirke i Lund som sørget for at gudstjenesten denne søndagen også skulle ha en økumenisk dimensjon. Det hele skjedde uten forklarende ord, kun med én linje i programarket, og virkningen var sterk – som om de unge katolikkene var kommet for å velsigne det som skulle skje i domkirken og Malmö arena dagen etter.

Mandag 31. oktober 2016

Det gjennomarbeidede gudstjenesteheftet som ble utdelt ved inngangene, starter med en innledning undertegnet av kardinal Koch, og generalsekretær Junge. Sammen peker de to på at det aldri var Martin Luthers hensikt å starte en ny kirke. Men den vestlige kirke ble splittet som resultat av utviklingen på flere fronter, med konsekvenser som kjennes den dag i dag, og hundreårsmarkeringene for reformasjonen har vært en kilde til polemikk og konfrontasjon mellom de to konfesjonene.

Dette vil være annerledes denne gang, skriver de. I år, 2016, vil lutheranere og katolikker sammen holde minnemarkering for reformasjonen, som en lansering av 500 årsmminnet i 2017. De skriver slik:

For første gang i historien vil katolikker og lutheranere sammen minnes reformasjonen på globalt nivå. Denne store begivenheten gjenspeiler det fremskrittet som har funnet sted i løpet av 50 år med internasjonal katolsk-luthersk dialog. Stiftet etter viktige avgjørelser av Det annet vatikankonsil har denne dialogen skapt gjensidig forståelse. Den har bidratt til å overvinne mange forskjeller og i tillegg skapt tillit. Den har bekreftet en felles overbevisning om at det er mer som forener oss enn det er som skiller oss. Den har gitt uttrykk for den dype trosbevisningen at gjennom dåpen er lutheranere og katolikker kalt til å være ett legeme.

Minnemarkeringen uttrykker også styrkede relasjoner og dypere felles forståelse oppnådd på områdene tjeneste og vitnesbyrd. Katolikker og lutheranere er kommet nærmere hverandre, ofte i ekstremt utfordrende sammenhenger med forfølgelse, undertrykkelse og lidelse.

Blant de mange overenskomstene som er oppnådd gjennom årtier med læresamtaler, står *Felleserklæringen om rettferdiggjørelseslæren (JDDJ)*, undertegnet av Den katolske kirke og Det lutherske verdensforbund i 1999, som helt avgjørende. Gjennom denne erklæringen overvant lutheranere og katolikker den splittende virkningen av den sentrale kontroversen som utspant seg i det 16. århundre. Denne milepæl i det katolsk-lutherske økumeniske forholdet utgjør det teologiske grunnlaget for den felles minnemarkeringen som muliggjør den offentlige forpliktelsen til å vende oss bort fra forgangne konflikter og åpne oss for den enheten kirken er kalt til.

«Fra konflikt til fellesskap»

Kardinal Koch og generalsekretær Junge fortsetter sin felles innledning i gudstjenesteheftet med å vise til overskriften for den økumeniske bønne «Fra konflikt til fellesskap – Sammen i håp.» Og de peker på at denne tittelen, «Fra konflikt til fellesskap», er den samme som er brukt på det viktige studiedokumentet som er utarbeidet av den internasjonale katolsk-lutherske studiekommisjonen (engelsk utgave 2013, norsk oversettelse 2015).

De viser til at dette dokumentet beretter reformasjonens historie fra et felles perspektiv, analyserer teologiske temata som er under diskusjon, og spesifiserer de forskjellene som i dag kan betraktes som overvunnet takket være læresamtaler og oppnådd felles forståelse. Dokumentet spesifiserer også områder hvor det fortsatt er behov for teologisk diskusjon og overenskomst, og det, sier de, gjelder ikke minst oppfatningen av kirken, embetet og nattverden.

Felles uttalelser

Noe av det som gjør at denne minnemarkeringen til det den ble, er de uttalelsene som ble fremført i domkirken rett etter trosbekjennelsen. Her fremføres fem forpliktelser eller «økumeniske imperativer» som de er kalt i studieheftet *Fra konflikt til fellesskap* (kapittel 6). Her løftes det frem hvordan den internasjonale dialogkommisjonen tenker om konsekvensene av den enigheten som er oppnådd, og hvordan vi som kirker skal virkeliggjøre det kallet som følger av vår felles tro på forskjellige områder.

Etter at disse forpliktelsene er fremført, og forsamlingen har sluttet seg til dem, følger så en fellesuttalelse som ble presentert av biskop Helga Haugland Byfuglien (LVF visepresident for Norden). Den ble undertegnet av pave Frans og biskop Younan og foreligger i norsk oversettelse i dette nummeret av Luthersk kirketidende. Uttalelsen gir uttrykk for det felles engasjementet som Den katolske kirke og Det lutherske verdensforbund representerer i dag ved inngangen til 500 års markeringen av reformasjonen.

Arrangementet på Malmö arena

Minnemarkeringen fant sted, som nevnt, i et to-delt arrangement – gjennom felles bønn i domkirken (med begrenset deltakelse) og et etterfølgende arrangement på Malmö arena (åpent for alle). Begge deler ble ledet av pave Frans og LVFs president, biskop Munib Younan, kardinal Kurt Koch og LVFs generalsekretær Martin Junge. I praksis betydde dette at de fire kirkelederne, sammen med alle deltakerne fra bønnegudstjenesten i domkirken, ble kjørt med buss til Malmö og føyd sammen med flere tusen deltakere samlet i Malmö arena.

Sentralt i arenaen var det laget et stort, liggende blomsterdekorert kors. Og i hver korsarm satt det en person som presenterte anliggender svarende til situasjoner og utfordringer i deres opphavsland. Dette dannet bakgrunn for fordypelse på områder hvor lutherske og katolske kirker og organisasjoner er aktive. En omfattende samarbeidsavtale ble her undertegnet av *Caritas Internationalis* på den ene siden og *LWF World Service* på den andre siden.

Et gjennomgående trekk ved dette arrangementet var den velforbereidte kommunikasjonen mellom enkeltpersoner og kirkeledere, beriket av instrumentalmusikk, korsang og allsang.

Reformasjonsmarkeringen og dagens økumenikk

Det er ikke generell dekning i dag for den vurderingen at økumenikken ligger i vinterdvale. Tvert i mot ser vi at bevegelser utvikler seg og søker kontakt med hverandre, på grunnplanet så vel som på høyeste ledernivå. Og ser vi på det som skjer i forholdet mellom katolikker og lutheranere, de to kirkefamiliene som ga årsak til uforsonlig splittelse på 1500-tallet og som nå markerer sitt dype fellesskap med hverandre, kan vi glede oss over at dynamikken mellom de to bidrar positivt til forholdet mellom en rekke andre familier.

Da den katolsk-lutherske *Felleserklæring om rettferdiggjørelseslæren* ble undertegnet og feiret i 1999, var begivenheten omfattet med betydelig skepsis og motarbeidelse, både på det kirkelige grunnplanet og på ledernivå. I dag er denne erklæringen vurdert som noe av det viktigste som skjedde i verdens kirkeliv på slutten av det 20. århundre. Metodistkirken undertegnet avtalen i 2006 og i dag forbereder flere av de store kirkefamiliene lignende beslutninger.

31. oktober 2016 festet seg utvilsomt i hukommelsen til de mange som fikk oppleve denne markeringen, enten i Lund domkirke eller på Malmö arena eller begge deler. Arrangementet var som helhet grundig forberedt, både praktisk og teologisk. Alle som deltok hadde én ting felles: Alle opplevde en slik reformasjonsmarkering for første gang! Mange deltakere hadde utvilsomt vært med på store kirkemøter av forskjellig karakter tidligere. Men de fleste måtte sannsynligvis erkjenne at denne gang overgikk stemningen og engasjementet det meste av hva de før hadde vært med på.

Mye av grunnen til dette ligger antakelig i selve det bilaterale økumeniske prosjektet hvor katolikker og lutheranere fikk oppleve at tverrkirkelige vennsksforbindelser ble etablert og trygghet i nye relasjoner viste sin ekthet. I tillegg har nok mange med annen kirketilhørighet enn katolisisme og lutherdom kunnet observere gjennom media hvilken virkning det har når trosbasert tillit og glede får slippe til.

Svenska kyrkan traff blink i sin forberedelse av denne minnemarkeringen i tett samarbeid med Den katolske kirke, Det lutherske verdensforbund og den internasjonale katolsk-lutherske dialogkommisjonen. Og nettopp her er det vi ser betydningen i dagens økumenikk av samarbeid mellom lokale initiativ og brede strømmer som «ligger i tiden» og fungerer som kanaler for felles teologisk fordypelse, kirkelig diakoni og samfunnsengasjement.

Det er ikke for sterkt i dag å tale om økumenikkens besøkelsestid.
